



Vlaams  
Parlement

ingediend op **555** (2020-2021) – Nr. 1  
24 november 2020 (2020-2021)

## **Verslag van de gedachtewisseling**

namens de Commissie voor Onderwijs  
uitgebracht door Koen Daniëls, Jan Laeremans en Loes Vandromme

over de Europese onderwijsdossiers

*Samenstelling van de Commissie voor Onderwijs:*

*Voorzitter:* Karolien Grosemans.

*Vaste leden:*

Arnout Coel, Koen Daniëls, Karolien Grosemans, Kathleen Krekels, Annabel Tavernier;  
Roosmarijn Beckers, Jan Laeremans, Kristof Slagmulder;  
Jo Brouns, Loes Vandromme;  
Jean-Jacques De Gucht, Sihame El Kaouakibi;  
Stijn Bex, Elisabeth Meuleman;  
Hannelore Goeman.

*Plaatsvervangers:*

Marius Meremans, Axel Ronse, Nadia Sminate, Kris Van Dijck, Katja Verheyen;  
Leo Pieters, Els Sterckx, Sam Van Rooy;  
Katrien Schryvers, Brecht Warnez;  
Els Ampe, Steven Coenegrachts;  
Johan Danen, Gustaaf Pelckmans;  
Steve Vandenberghe.

*Toegevoegde leden:*

Kim De Witte.

## INHOUD

I.	Inleiding door Axel Buyse .....	4
II.	Uiteenzetting door Wouter Kerkhove .....	5
	1. Hoe geeft Europa vorm aan het onderwijs van de toekomst? .....	5
	2. Groeiend belang .....	5
	3. De Erasmus+-onderhandelingen .....	6
	4. Budget .....	7
	5. Het Kroatische voorzitterschap .....	7
	6. Het Duitse voorzitterschap .....	7
	7. Europese onderwijsruimte .....	8
III.	Bespreking.....	9
	1. Tussenkomen van de leden.....	9
	1.1. Koen Daniëls .....	9
	1.2. Loes Vandromme.....	9
	1.3. Hannelore Goeman .....	10
	1.4. Johan Danen .....	10
	1.5. Kathleen Krekels.....	10
	2. Antwoorden van Wouter Kerkhove .....	11
	3. Bijkomende vragen en antwoorden .....	13
	Gebruikte afkortingen.....	14

Op 8 oktober 2020 organiseerde de Commissie voor Onderwijs een gedachtewisseling over de Europese onderwijsdossiers, met Axel Buyse, algemeen afgevaardigde, en Wouter Kerkhove, attaché Onderwijs en Vorming, van de Algemene Afvaardiging van de Vlaamse Regering bij de Permanente Vertegenwoordiging van België bij de EU.

## I. Inleiding door Axel Buyse

*Axel Buyse* staat als diplomatiek vertegenwoordiger van de Vlaamse Regering aan het hoofd van een autonome module in de Belgische Permanente Vertegenwoordiging, eigenlijk de ambassade van België bij de Europese Unie. De Vlaamse module stelt een twintigtal attachés tewerk, gespecialiseerd in de diverse Vlaamse beleidsvelden. De andere entiteiten van de Belgische staat zijn natuurlijk ook vertegenwoordigd: een halftijdse werknemer voor de Duitstalige gemeenschapsmateries, een Franstalige entiteit met een twaalfstal leden en een Brusselse afdeling met twee werknemers. Waar nodig, helpen de vertegenwoordigers van de landsdelen elkaar. Dit is de ambtelijke poot, de politieke aspecten worden verzorgd door de ministers. De Vlaamse afdeling van de Permanente Vertegenwoordiging volgt de Europese dossiers, met een focus op wat belangrijk is voor de Vlaamse instellingen.

Intern-Belgische coördinatie is nodig omdat de Europese Unie in de eerste plaats met de lidstaten onderhandelt. De coördinatie gebeurt op de Permanente Vertegenwoordiging. Als er politiek knopen moeten worden doorgemaakt, gebeurt dat in een cel van het federale ministerie van Buitenlandse Zaken, het Directoraat-generaal Europa. Aan beslissingen gaat doorgaans veel voorbereidend werk op het ambtelijke niveau vooraf. België wordt dus op een unieke manier vertegenwoordigd bij de Europese instellingen, hoewel het er in bepaalde andere lidstaten even complex aan toegaat. Vaak verloopt de besluitvorming van Duitsland nog trager, omdat de Bundesländer bevoegd zijn voor onderwijs. Omdat in Brussel de instellingen gevestigd zijn, zijn Belgische strubbelingen beter zichtbaar dan de Duitse, die in Berlijn geregeld worden.

De Vlaamse vertegenwoordiging tracht de technische Europese materies zo goed mogelijk te vertalen voor de Vlaamse ambtenarij, de kabinetten en de parlementscommissies. Zo is Axel Buyse maandelijks te gast bij de Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking en Toerisme om de grote lijnen van de voorbije Europese Raad toe te lichten. In de Commissie voor Onderwijs is dit de eerste bespreking deze legislatuur.

Als voorbeeld van de praktische aanpak hoe de afvaardiging Vlaanderen vooruit helpt op Europees vlak, verwijst Axel Buyse onder meer naar de omzetting van de brexit in voorzorgsmaatregelen. In juli 2020 is er een zevenjarenbegroting opgesteld, waarvan 5 miljard euro gaat naar de Brexit Adjustment Reserve. Dat moet de zwaarste gevolgen van de uitstap verzachten. De Vlaamse vertegenwoordiging heeft de Europese Commissie een voorstel van verdeelsleutel gedaan. Volgens Vlaanderen moet dat geld niet naar landen gaan die nauwelijks zware gevolgen zullen ondervinden, maar eerder naar Vlaanderen, Nederland, Frankrijk, Denemarken en Ierland. De Vlaamse vertegenwoordiging is er voorts in geslaagd Michel Barnier naar het Vlaams Parlement te halen. Die was trouwens opgetogen over de kwaliteit van de interventies van de parlementsleden. Meer informatie kunnen de parlementsleden terugvinden in de rapporten van de vertegenwoordiging aan de Vlaamse Regering, besluit Axel Buyse.

*Jan Laeremans* informeert naar een concreet voorbeeld van de activiteiten van de algemeen afgevaardigde om Vlaanderen vooruit te helpen op Europees vlak.

Axel Buyse schetst dat hij als generalist diverse dossiers coördineert, maar op dit moment speciaal bezig is met de brexit. Zo is in het kader van de Europese

zevenjarenbegroting 5 miljard euro ingeschreven voor de Brexit Adjustment Reserve, om de zwaarst doorwegende gevolgen van de brexit te verzachten. Axel Buyse heeft een aantal mogelijke verdeelsleutels doorgegeven aan de Europese Commissie die erop gericht zijn om de landen die het hardst getroffen zullen zijn door de brexit te helpen. Het is volgens hem terecht dat het grootste gedeelte van die middelen richting Vlaanderen, Ierland, Nederland, Denemarken en Frankrijk zouden gaan.

Het is niet mogelijk om de efficiëntie van het werk van een diplomaat in een rekenmodel te gieten, maar uit de permanente rapportering aan de Vlaamse Regering blijkt het werk van de Vlaamse Vertegenwoordiging, schetst Axel Buyse.

## **II. Uiteenzetting door Wouter Kerkhove**

### **1. Hoe geeft Europa vorm aan het onderwijs van de toekomst?**

*Wouter Kerkhove* schetst dat de Europese raden worden voorbereid door technische werkgroepen. Samen met zijn collega's van de Duitstalige en de Franse Gemeenschap heeft hij zitting in het Onderwijscomité. Onderwijs is geen Europese bevoegdheid, enkel een aanvullende bevoegdheid, wat de marge van het Europese optreden beperkt. Dat is zo vastgelegd in artikelen 166 en 167 van het verdrag dat de werking van de Europese Unie bepaalt.

Een verschil met andere aanvullende bevoegdheden is de zichtbaarheid door programma's als Erasmus+. Harmonisering van Europese onderwijsregels is dus onmogelijk. Europese richtlijnen enkel over onderwijs zijn er dus niet. De focus ligt op het identificeren van gemeenschappelijke uitdagingen en doelstellingen om de onderwijskwaliteit en de mobiliteit van de lerenden te verbeteren. De Europese Raad kan wel aanbevelingen aan de lidstaten geven. Een aanbeveling is een niet-bindend wetgevend instrument, een engagement, waarover de lidstaten wel moeten rapporteren. Gerechtelijke procedures tegen lidstaten die niet ageren, zijn niet mogelijk. Een aanbeveling hoort tot de 'soft law'. Ook kunnen er politieke conclusies opgesteld worden, een tekst of resolutie waarin ministers afspraken maken. Waar onderwijs aan bod komt in harde Europese bevoegdheden zoals werkgelegenheid, onderzoek en beroepserkenning, zijn lidstaten wel verplicht richtlijnen om te zetten.

### **2. Groeiend belang**

De laatste drie decennia groeit het belang van het Europese onderwijsbeleid. De Lissabonstrategie had tot doel om van Europa tegen 2010 de belangrijkste kennis-economie te maken en werd opgevolgd door Europa 2020. Onderwijs heeft daar een prominente plaats in met doelen als het terugdringen van het vroegtijdig schoolverlaten en het verhogen van het aantal afgestudeerden met een tertiair diploma. Voorts is er het strategische kader voor onderwijs en vorming ET 2020, met benchmarks en samenwerking via werkgroepen van ambtenaren of beleidsmakers.

Ook zijn er de succesvolle Europese onderwijsprogramma's zoals Erasmus+, een vlaggenschip van de Europese Unie. Bij ieder meerjarig financieel programma stijgen de middelen ervoor, wat uitzonderlijk is. Een ander aspect zijn sectorale processen zoals Bologna en Kopenhagen, die niet louter Europees maar intergouvernementeel zijn, maar met de Europese organen als motor en financiële boost.

Het Europees Semester is het beleidskader verbonden aan de economische cyclus. Voor de jaarlijkse groeistrategie wordt in het landenrapport ook de staat van het onderwijs behandeld. Lidstaten krijgen daarin specifieke onderwijsaanbevelingen

van de Europese Raad. Deze heel algemene aanbevelingen worden opgesteld door de Europese Commissie en bekrachtigd door de Europese Raad, dus de lidstaten. Onderwijs is dan wel een nationale bevoegdheid maar in het kader van good governance kan Europa wel aanbevelingen doen. Ook door de financiering legt Europa klemtonen. Het Erasmus+-budget neemt toe en met die middelen sijn Europese prioriteiten door tot in het onderwijsveld. Scholen die gelden willen, moeten die prioriteiten immers onderschrijven. Ook met andere fondsen zoals het Europees Sociaal Fonds en het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling biedt Europa financiering voor digitalisering, infrastructuur, opleiding, leren en werken, en dus richting. Ook onder het meerjarig financieel kader 2021-2027 en het Next Generation EU, het relanceplan, is onderwijs subsidiabel.

### 3. De Erasmus+-onderhandelingen

Het belangrijkste dossier waar al twee jaar aan gewerkt wordt, is Erasmus+. Dat is een onderdeel van het financieringsprogramma voor onderwijs, sport en jeugd en hangt samen met de onderhandelingen van het MFK 2021-2027. Op 30 mei 2018 lanceerde de Europese Commissie een eerste voorstel. De raad bepaalde een standpunt op 22 november 2018, het parlement in maart 2019.

Onder het Finse voorzitterschap is de dialoog gestart met als doel zo snel mogelijk een volledig politiek akkoord te hebben. Het Europees Parlement heeft echter het dossier geblokkeerd, in afwachting dat de Europese Raad duidelijkheid bracht over het budget, wat in juli 2020 gebeurde. Er was onder het Finse voorzitterschap wel al een voorlopig akkoord over het definiëren van de Europese meerwaarde, over een hoofdstuk met bepalingen over een inclusieplan van de nationale agentschappen en enkele technische aspecten. Zowel de raad als het parlement willen echter meer invloed op het programma. Over dat governance-onderdeel was er nog geen overeenstemming. Omdat het een kaderakkoord is, heeft de Europese Commissie nog veel vrijheid om het in te vullen via de comitologieprocedure. Zowel de raad als het parlement vonden dat de commissie te veel invloed had om en cours de route nieuwe initiatieven te lanceren. In de voorbije periode heeft de Europese Commissie die vrijheid gebruikt voor het project van de Europese universiteiten. DiscoverEU, met treinpassen voor achttienjarigen, werd door het Europees Parlement gestuurd.

Het Erasmusprogramma omvat drie sleutelacties, KA1 regelt de individuele mobiliteit. Op dit moment zijn cursisten uit het volwassenenonderwijs uitgesloten van de individuele mobiliteitsprogramma's, enkel in partnerschappen is dat mogelijk. Het parlement wil dat wijzigen. Ook over het hoofdstuk Sport en de nieuwe initiatieven, zoals de Vocational Education and Training Centres of Excellence voor het beroepsonderwijs, zijn er meningsverschillen. Heel wat lidstaten zijn voorts tegen de treinpassen voor achttienjarigen – DiscoverEU, een parlementair initiatief – wegens een te beperkte leerdimensie. Het parlement heeft van de weeromstuit geweigerd om de Europese universiteiten, opgezet door de Europese Raad, maar eigenlijk door president Emmanuel Macron, in te voegen. Dat project is echter al opgestart en heel wat universiteiten zijn al Europese universiteit.

Dat internationale ngo's actief in Brussel projecten indienen bij het Vlaamse of Franstalige agentschap, maakt dat ze in directe concurrentie komen met lokale onderwijs-ngo's. Vlaanderen en de Franse Gemeenschap willen dat ngo's die geen acties op hun grondgebied ontwikkelen, rechtstreeks indienen bij Europa. De Europese Commissie heeft alvast beloofd dat te realiseren.

De buitengewone Europese Raad van 17 tot 21 juli 2020 was alvast voor het budget een belangrijke gamechanger. Van het door de Europese Commissie voorgestelde budget van 30 miljard euro, meer dan een verdubbeling van de huidige 14 miljard euro, is er 21,2 miljard euro overgebleven. Dat heeft heel wat hooggespannen verwachtingen teleurgesteld, maar in lopende prijzen is het nog altijd 24 miljard

euro. Daarenboven valt het Verenigd Koninkrijk weg als begunstigde. Het Verenigd Koninkrijk kan alsnog aan Erasmus deelnemen, maar dan moet het ervoor betalen.

Het huidige Duitse voorzitterschap coördineert het laatste deel van de onderhandelingen. Het voordeel is dat het budget bekend is en dat de lidstaten willen starten op 1 januari 2021 en er dus tijdsdruk is. Duitsland is ook een ervaren voorzitter, wat de voortgang ten goede komt, merkt Wouter Kerkhove op.

In de komende maanden zullen alle openstaande paragrafen afgesloten worden en de budgetten verdeeld worden tussen de sectoren. Voorts wordt er een 'trade-off' gesloten tussen het Europees Parlement en de Europese Raad. Allicht krijgt het Europees Parlement via gedelegeerde handelingen meer invloed in de grote doelstellingen, maar niet over de implementatie.

#### **4. Budget**

Het onderwijscomité stelt voor de reductie van het budget op te lossen met de kaasschaafmethode. In het volgende zevenjarig programma gaat er ongeveer 7 miljard euro naar hoger onderwijs, 4 miljard euro naar beroepsonderwijs, 3 miljard euro naar 'school' (leerplichtonderwijs), iets minder dan 1 miljard euro naar volwassenenonderwijs. Voorts gaan er ook middelen naar Jean Monnetacties, bedoeld voor de verspreiding van de Europese gedachte in het onderwijs, maar ook voor de subsidiëring van enkele instellingen, zoals het Europacollege in Brugge. Het budget wordt over de zevenjarige periode zo gespreid dat het toeneemt met de jaren. Dat is trouwens zo met alle Europese programma's. Daardoor zal er in 2021, het eerste jaar van de nieuwe budgetperiode, minder geld zijn dan in 2020, het laatste jaar van de vorige periode. Door COVID-19 is de mobiliteit kleiner, dus hoeft dat geen probleem te vormen.

#### **5. Het Kroatische voorzitterschap**

Het Kroatische voorzitterschap, dat ondertussen beëindigd is, had een ambitieus programma om ervoor te zorgen dat in het Europees Semester onderwijs en opleiding eenzelfde gewicht kregen als hardere materies als arbeidsmarkt. Daarvoor is er nu een ontwerp van resolutie van de Europese Raad. Voorts zijn er conclusies van de Europese Raad over Europese leraren en opleiders voor de toekomst. De COVID-19-crisis heeft die werkzaamheden doorkruist. Tussen maart 2020 en juni 2020 waren er maandelijks e-raden van de Europese onderwijsministers om de COVID-19-aanpak te bespreken. Op dat moment was de Duitstalige Gemeenschapsminister woordvoerder voor België. In normale omstandigheden zijn er maar drie Onderwijsraden per jaar. Uit die bijeenkomsten zijn ontwerpconclusies van de raad over het bestrijden van de COVID-19-crisis in onderwijs en opleiding voortgevloeid.

#### **6. Het Duitse voorzitterschap**

Naast de hoofdbrok Erasmus legt het huidige Duitse voorzitterschap, dat zichzelf als een van de Europese voortrekkers van het beroepsonderwijs en de beroepsopleiding beschouwt, de nadruk daarop. De Europese Raad heeft een aanbeveling over hoe het beroepsonderwijs voor te bereiden op de toekomst, met het accent op digitale en groene transitie. Voorts komt er een volgende stap in het Kopenhagenproces voor opwaartse convergentie, met een betere kwaliteitsborging in het beroeps- onderwijs. Dat is de Osnabrückdeclaratie, de opvolger van de Rigadeclaratie. Dergelijke declaraties zetten kortetermijndoelen op vier, vijf jaar. Ook het Bruggecommuniqué van het Belgische voorzitterschap heeft nog een grote invloed op dit proces. Het Kopenhagenproces is een tripartiteaangelegenheid waar de sociale partners een belangrijke rol spelen. Ook het digitale onderwijs staat op de agenda. COVID-19 heeft ervoor gezorgd dat het een Europees thema werd. De Europese

Commissie heeft een digitaal actieplan gelanceerd. Ook het Duitse voorzitterschap wil daarop inzetten.

## 7. Europese onderwijsruimte

Begin oktober 2020 deed de Europese Commissie een mededeling over een Europese onderwijsruimte tegen 2025. Die term is niet nieuw. Startpunt was de Sorbonne-speech van president Macron in 2017 over de Europese universiteiten. Op de top van Gotenburg in 2017, net na de brexitcrisis, werd onderwijs als eerste thema besproken, met onder andere de Europese universiteiten, de automatische erkenning van kwalificaties en het doel dat iedere burger naast zijn moedertaal twee andere talen beheerst. De Europese Commissie heeft daarvan gebruikgemaakt om het concept van de Europese onderwijsruimte te lanceren, een soort Schengenzone voor onderwijs, waar studenten vlot van het ene naar het andere onderwijssysteem kunnen overstappen.

De Europese onderwijsruimte is een nieuw concept voor algemene onderwijssamenwerking. Op vraag van Vlaanderen worden investeringen in onderwijsinfrastructuur daaronder meegenomen. De Europese onderwijsruimte is de opvolger van het strategisch kader voor Europese samenwerking op het gebied van onderwijs en opleiding. In een mededeling vraagt de Europese Commissie de lidstaten erover na te denken hoe die tot stand kan worden gebracht.

De Europese Commissie schuift zes dimensies naar voren. Vooreerst is er onderwijskwaliteit waaronder vooral basis- en transversale vaardigheden benadrukt worden, maar ook levenslang leren en mobiliteit. Een tweede dimensie is inclusie en gendergelijkheid. Inclusie moet ruim begrepen worden als gelijkheid (equity). Daaronder wil de Europese Commissie onder meer vijftig centra voor beroepsonderwijs en -opleiding alsook een Europese aanpak van microcredentials (minikwalificaties). De groene en digitale transitie is een derde dimensie, een stokpaardje van de Commissie-von der Leyen. Die heeft een digitaal actieplan gelanceerd met heel ambitieuze doelstellingen voor digitale vaardigheden van leerkrachten, artificiële intelligentie en virtueel leren. Een vierde focusgebied zijn de leerkrachten en opleiders. De Europese Commissie wil een Europese leerkrachtenacademie oprichten, een netwerk van excellentie voor lerarenopleiders om de kwaliteit van lerarenopleidingen te verbeteren. Onder de vijfde dimensie, hoger onderwijs, vallen de voornoemde Europese universiteiten, maar ook de ontwikkeling van een Europees diploma en een wettelijk statuut voor samenwerkingsverbanden tussen Europese universiteiten. Het zesde aspect is de geopolitieke dimensie van onderwijs, bijvoorbeeld in de ontwikkelingsamenwerking. De spreker herhaalt dat de dimensies van de Europese onderwijsruimte vooralsnog alleen ideeën zijn van de Europese Commissie.

Er komen ook nieuwe Europese benchmarks, te halen tegen 2030. Dat het aandeel laagpresterende vijftienjarigen in lezen, wiskunde en wetenschappen lager moet zijn dan 15 procent, blijft behouden. Daar komen doelen bij over het percentage laagpresteerders in computer- en informatiegeletterdheid. Het percentage van kinderen tussen drie jaar en de startleeftijd van de leerplicht dat naar school gaat, moest voorheen 95 procent bedragen. De meeste lidstaten haalden dat, dus is het percentage nu verhoogd naar 98 procent. Voorheen was er een doel over vroegtijdige schooluitval, nu is dat omgedraaid en is een percentage van de 20 tot 24-jarigen met een hoger secundair diploma, namelijk 90 procent, het doel. Voorts komen er doelstellingen uit de VET-aanbeveling en moet tegen 2025 50 procent van de volwassenen jaarlijks deelnemen aan leren.

Een andere opvallende verandering in de onderwijsruimte is dat niet langer sprake is van een strategisch kader maar van een stimulerend kader voor onderwijssamenwerking, dus meer gericht op samenwerking. Tot 2025 verandert er echter weinig. Overlegorganen zoals de ET-werkgroepen met experts, de DG-meetings,



'peer learning activities' (collegiaal leren) en 'peer counseling' blijven bestaan. Er wordt wel gestreefd naar grotere politieke sturing en er komen meer gemengde raden, bijvoorbeeld de ministers van Onderwijs met de ministers van Financiën over investeringen in onderwijs en vorming, de ministers van Onderwijs en die van Werk over de link tussen onderwijs en arbeidsmarkt, de ministers van Onderwijs met die van Milieu over de vergroening van het onderwijs. De Europese onderwijsruimte wordt echter het overkoepelende concept en er komen een 'steering group' en een digitaal platform.

### III. Bespreking

#### 1. Tussenkomsten van de leden

##### 1.1. Koen Daniëls

Universiteiten werken al samen, in allerlei constellaties, aldus *Koen Daniëls*. Heeft het Europese netwerk van universiteiten, gelanceerd door Emmanuel Macron, meer dan een emotionele meerwaarde? Zo ja, welke? En staan er extra onderzoeksmiddelen tegenover?

Door de brexit vallen een aantal topuniversiteiten voortaan buiten Europa en dalen de budgetten. Heeft dat effect op het aantal studenten dat in het Verenigd Koninkrijk kan gaan studeren? In internationale rapporten van Europa, maar ook van de OESO wordt het onderwijssysteem van België beoordeeld. Niet alleen bestaat er niet zoiets als Belgische cijfers, enkel Waalse of Vlaamse, beide regio's zijn ook niets met die beoordelingen. Kan de Vlaamse vertegenwoordiging aandringen op een andere aanpak? Hij informeert voorts of er inhoudelijke afstemming is van doelstellingen en metingen tussen de OESO en Europa. Als de definities niet gelijk zijn, zullen de statistieken niet vergelijkbaar zijn.

In Vlaanderen is het niet alleen moeilijk om voldoende leerkrachten te vinden maar voor bepaalde domeinen ook om voldoende kwaliteitsvolle leerkrachten te vinden. Kennen andere Europese landen ook die twee uitdagingen? In de regeerverklaring (*Parl.St.* VI.Parl. 2019-20, nr. 31/1) kondigde de Vlaamse Regering aan sterk te zullen inzetten op digitalisering en ICT-vaardigheden. Bepaalde Europese programma's verbinden daar budgetten aan. Laat Vlaanderen op vlak van onderwijs nog Europees geld liggen? Uiteraard moet een en ander passen in de Vlaamse beleidsagenda.

Koen Daniëls weet dat er heel wat Nederlandse leerlingen in Vlaanderen les volgen. Kleuters omdat het kleuteronderwijs hier eerder begint, hogeschoolstudenten omdat er in Vlaanderen voor bepaalde opleidingen niet zoals in Nederland een numerus clausus is, omdat het inschrijvingsgeld veel lager is, omdat de studiebeurzen hoger zijn en niet, zoals de Nederlandse studieleningen, moeten worden terugbetaald. In Wallonië spelen gelijkaardige verschillen met Franse en Luxemburgse instellingen. Op zich is dergelijke studiemobiliteit een goede zaak, maar dit zet het financiële systeem van het ontvangende land onder druk. Wordt daarover op Europees niveau gesproken of moet dat bilateraal geregeld worden? Hij suggereert Europese projecten om het ontvangende land financieel te steunen. Als die al bestaan, hoort hij dat graag.

##### 1.2. Loes Vandromme

*Loes Vandromme* weet dat er heel wat projecten in de grensstreek tussen Vlaanderen en Frankrijk gesteund worden met Europese middelen. Ze informeert naar de cruciale onderwijsaspecten waarover er geen overeenstemming gevonden wordt tussen de Europese landen. Ze vraagt wat meer informatie over de mobiliteit

in het volwassenenonderwijs, die niet gesteund wordt op individueel vlak maar wel via partnerschappen. Hoe kan Vlaanderen die individuele mobiliteit ondersteunen? Ook zij wil weten of en op welk vlak Vlaanderen Europees geld laat liggen. Vaak vinden net de sterkste landen, scholen en lokale besturen de weg naar Europese steun, terwijl zij die dat het meeste nodig hebben daar niet in slagen. Hoe kan Vlaanderen die scholen ondersteunen om Europese middelen te vinden?

Ze denkt dat de zes thema's van de Europese onderwijsruimte op algemene steun zullen kunnen rekenen. Ze informeert of de spreker goede buitenlandse voorbeelden kent van lerarenopleidingen en opleidingen voor lerarenopleiders. Ze informeert naar een plan van aanpak en een timing voor de realisatie van het digitale actieplan. Wat ziet Europa als de prioriteit in dat plan?

### 1.3. Hannelore Goeman

*Hannelore Goeman* weet dat er in het hoger onderwijs heel wat commotie is omdat er streng bespaard wordt op Horizon 2020, dat onderzoeks- en innovatiebudgetten biedt. Sp.a heeft daar net voor het reces een voorstel van resolutie over ingediend, waar bijzonder weinig interesse voor was. Ze heeft het gevoel dat de meerderheid nu wel beseft hoe groot dit probleem is voor de hogeronderwijsinstellingen. Wordt daarover gesproken in de Europese onderwijscomités?

Vlaanderen wil 3 miljard euro van de aangekondigde 4,3 miljard euro aan eenmalige investeringen financieren met middelen van Next Generation EU, het grote relanceplan van de Europese Commissie. Kunnen die middelen ook voor onderwijs, en dan vooral voor digitalisering en infrastructuur, ingezet worden?

De spreker kent heel wat Europese programma's voor het hoger onderwijs, maar wat doet Europa voor het basis- en secundair onderwijs? Ze informeert voorts of Europa de landspecifieke aanbevelingen op een of andere manier opvolgt. Is er een jaarlijks rapport over wat elke lidstaat met die aanbeveling gedaan heeft? Opvolging van niet-verplichte aanbevelingen en een rangorde tussen de lidstaten, zou landen ook kunnen aansporen om actie te ondernemen.

### 1.4. Johan Danen

*Johan Danen* wil weten of aanbevelingen enkel voor de galerij zijn. Of zijn de lidstaten geneigd die uit te voeren? Kan de spreker daar een percentage op plakken? Is er een verschil tussen de lidstaten merkbaar? Hij vermoedt dat alle lidstaten enkele onderwijsproblemen delen: de ongekwalficeerde uitstroom, de aantrekkelijkheid van het nijverheidsonderwijs, de doorstroming van bepaalde groepen naar het hoger onderwijs, de aantrekkelijkheid van het lerarenberoep. Is daar een Europese aanpak voor? Hij informeert voorts wanneer er een rapport komt van de maandelijkse vergaderingen van de onderwijsministers in de eerste COVID-19-golf. Bij de digitale onderwijsverstrekking is gebleken dat bepaalde ICT-systemen een monopolie hebben. Buigt Europa zich daarover? Hij acht het goed de concurrentie te laten spelen opdat niet één of twee spelers de markt inpalmen. Europa stelt onderwijsdoelen. Worden er dan van de lidstaten actieplannen verwacht hoe die te bereiken? Zo ja, hoe worden die dan opgevolgd?

### 1.5. Kathleen Krekels

*Kathleen Krekels* merkt dat de acties van Europa op onderwijsgebied weinig bekend zijn. Bestaat er een overzicht van alle acties? Hoe kunnen Vlamingen dat inzien? Hoe kunnen zij de voordelen voelen van wat Europa op onderwijsgebied doet? Ook over de maandelijkse COVID-19-vergaderingen van onderwijsministers is niet veel naar buiten gekomen. Ze informeert naar de conclusies en de acties waartoe de ministers besloten. Hoe zal de Vlaming die voelen zodat hij weet dat Europa hem

steunt? Er is nu een voorstel van raadsconclusie over digitaal onderwijs in de Europese kennismaatschappij. Hoe zal dat voelbaar zijn in het Vlaamse onderwijs, zowel het basis-, secundair als hoger onderwijs? Hoe zal Vlaanderen de zes dimensies van de Europese onderwijsruimte ervaren: via middelen, via opleiding, via materialen? Krijgen de lidstaten ondersteuning bij het opstellen van actieplannen daarvoor? Tot slot wil ze weten hoe Europa in het algemeen zorgt voor een goede communicatie naar de onderdanen van de lidstaten.

## 2. Antwoorden van Wouter Kerkhove

*Wouter Kerkhove* beaamt dat de Europese universiteit een politiek idee is van Emmanuel Macron om de concurrentiekracht na het vertrek van het Verenigd Koninkrijk te verhogen. Eigenlijk wou de Franse president één Europese universiteit met een fysieke campus, allicht liefst in Frankrijk. Onder meer Vlaanderen, daarin gevolgd door heel wat lidstaten, vond echter dat een dergelijk initiatief van onderuit moet groeien. Samen met heel wat andere, voornamelijk West-Europese landen vond Vlaanderen dat excellentie belangrijker moest zijn dan geografische mobiliteit, terwijl Oost-Europese landen doorgaans het tweede criterium hoger plaatsten. De reden is dat de Vlaamse universiteiten meer middelen kunnen verwerven als excellentie primeert. Zo is dan het idee gegroeid van de Europese universiteit als een alliantie. Het is echter de bedoeling dat, stapsgewijs, de integratie veel verder gaat dan de huidige allianties. De universiteiten kunnen aanvragen indienen over thema's waarvoor ze willen samenwerken. Dat kan gaan van gemeenschappelijke lessen tot gemeenschappelijke dienstverlening, ICT en bibliotheken. Voor een student aan die Europese universiteit moet het mogelijk zijn om elk semester van campus te veranderen of zijn lessenspakket samen te stellen met (online)lessen uit verschillende aangesloten universiteiten. Hoe dat wordt verwezenlijkt, is aan de instellingen zelf om te bepalen. Ter ondersteuning van die allianties heeft Europa een serieus budget veil, dat echter enkel bedoeld is om de meerwaarde te financieren.

Het technische werk is gebeurd opdat het Verenigd Koninkrijk ook na de brexit bij Erasmus+ kan aansluiten, zij het dat het geen beroep kan doen op de Europese budgetten. Meedoen betekent dus zelf financieren. Het is nu wachten op de uitkomst van de brexitonderhandelingen. Tot dan is studeren in het Verenigd Koninkrijk niet mogelijk binnen het Erasmusprogramma. Eventueel kan steun wel onder de Vlaamse programma's voor reguliere studentenmobiliteit naar de derdelanders, maar die is kleiner dan de huidige Erasmus+-steun.

Wouter Kerkhove is geen specialist benchmarks, dus hij kan de verschillen tussen OESO- en EU-statistieken niet toelichten. De Europese benchmarks zijn doorgaans gebaseerd op de Eurostatdata en de daarvoor gehanteerde definities. De EU bestelt wel eens studies bij de OESO, betaald met Europees geld. Het klopt voorts dat er geaggregeerde Belgische data gebruikt worden. De Vlaamse, Frans- en Duitstalige vertegenwoordigers van België pleiten telkens, en op elk forum, voor het gebruik van data per regio.

In het najaar publiceert de Europese Commissie een Education and Training Monitor waarin de onderwijsbenchmarks besproken worden. Naast een algemene stand van zaken voor de unie zijn er ook landenrapporten. Het landenrapport van België is iets dikker omdat de gemeenschappen in aparte paragrafen behandeld worden. Dat is een eerste stap. De Algemene Afvaardiging van de Vlaamse Regering bij de EU blijft ijveren voor aparte hoofdstukken voor de gemeenschappen, maar dat ligt politiek moeilijk bij de Europese Commissie die België als één wil behandelen.

De rapportering in het kader van het Europees Semester is anders omdat het niet enkel over onderwijs gaat. De administratie stelt elk jaar een Vlaams hervormingsprogramma op, dat bekrachtigd wordt door de Vlaamse Regering. Daarin staan alle inspanningen die Vlaanderen doet om aan de Europese doelstellingen te voldoen,

onder andere voor onderwijs. Op Belgisch niveau is er een nationaal hervormingsprogramma.

De Europese werkwijze is: doelstellingen poneren en daarvoor middelen geven met een scala van financieringsmogelijkheden en toekenningswijzen. Zo ook voor ICT en digitalisering. Het is dus onmogelijk om in algemene termen te zeggen hoe het Vlaamse onderwijs budgetten daarvoor kan verwerven. Epos, het Nationaal Agentschap voor het Erasmus+-programma, beheert de Erasmusbudgetten voor Vlaanderen. Het agentschap doet en behandelt de oproepen. Voor andere budgetten is het beheer gedeeld tussen de lidstaat en de Europese Commissie. Dat is onder meer zo bij de ESF- en EFRO-budgetten. Daaronder vallen heel wat financieringsmogelijkheden voor onderwijs, maar Vlaanderen bepaalt de prioriteiten en beslist dus zelf waarvoor het ze inzet. Voorts zijn er nog de zogenaamde direct beheerde programma's. Zo komt er ter ondersteuning van digitalisering een Digital Europeprogramma, waarin hoofdstuk 4 over onderwijs gaat. Het gaat om beperkte budgetten die de Europese Commissie via eigen oproepen voor heel Europa verdeelt. Samengevat: digitalisering is een Europese prioriteit en kan dus gefinancierd worden via Erasmus. Als Vlaanderen er ook een prioriteit van maakt, kan het ook via ESF en EFRO. De Europese Commissie kan rechtstreeks financieren via het Digital Europe Programme.

De Europese werking zichtbaar maken, is niet de opdracht van de Algemene Afvaardiging. In Vlaanderen is dat aan het Vlaams-Europees Verbindingsagentschap. Dat agentschap werkt subsidiewijzers uit, voor middenveld, voor scholen enzovoort. Voor meer informatie over de bekendmaking van Erasmus+ kunnen de parlementsleden zich wenden tot het Erasmusagentschap.

Voor het volwassenenonderwijs trekt Europa het laagste budget uit, minder dan 1 miljard euro in het volgende programma. Europa heeft geoordeeld dat het financieren van individuele mobiliteit de budgetten te veel zou versplinteren, daarom worden enkel partnerschappen gesubsidieerd.

Ook de Teacher Academy is een Frans idee. Het Kroatische voorzitterschap heeft dat in de conclusies gezet. De Europese Commissie zal dat politieke idee nu samen met de lidstaten verder uitwerken. Het klopt wel dat er in alle lidstaten zowel kwantitatief als kwalitatief tekorten zijn aan leraren, maar toch zijn er verschillen. In Kroatië is er een lerarentekort in landelijke, ontvolkte gebieden. In andere lidstaten, onder meer Vlaanderen en Nederland, zijn er eerder problemen in stedelijke gebieden, met onder meer een groter personeelsverloop. Beide zijn uiteindelijk in de tekst gekomen. Dat bewijst nogmaals dat Europese onderwijsmaatregelen geen one-size-fits-allmaatregelen mogen zijn. Het Europese beleid is gestoeld op beleidsontwikkeling via inspiratie. Het is dus heel moeilijk om een link te leggen tussen dat Europese beleid en klaspraktijken. De digitale eindtermen en de sleutelcompetenties zijn bijvoorbeeld Europese begrippen die doorgesijpeld zijn.

In Next Generation EU staat uitdrukkelijk dat, in het kader van de vergroening, geld kan gaan naar de publieke infrastructuur, waaronder scholen. Ook digitalisering kan worden gefinancierd. Europa zet de bakens, maar de regio of lidstaat beslist waar het geld concreet naartoe gaat.

De COVID-19-ministerraden kwamen er omdat er op twee weken tijd meer dan 80 miljoen jongeren thuiszaten. Het Kroatische voorzitterschap heeft daar snel op ingespeeld. Eigenlijk kon het ook niet veel meer doen dan de ministers samenbrengen. Daarnaast was er ook een tweewekelijkse rapportage van de maatregelen en actieplannen in de diverse lidstaten. Eigenlijk was het een zuivere vorm van informatiedeling ter inspiratie van de anderen. Tegen juni debatteerden de ministers over maatregelen na COVID-19, bijvoorbeeld voor digitaal onderwijs. Die elementen zijn overgenomen in de conclusies over digitalisering, maar de Europese Commissie zal ze ook gebruiken als inspiratiebron voor andere actiepunten. Aan een tijdlijn wordt

er nog gewerkt. De Europese Commissie heeft ze vorige week gepubliceerd en ze wordt nu aan de Europese Raad voorgelegd.

Jongeren kunnen in andere landen onderwijs volgen, dat valt onder het vrij verkeer van personen. Volgens het non-discriminatieprincipe kan iedere Europese burger studeren waar hij wil, als hij aan de vereisten als taalkennis voldoet. De Franse Gemeenschap zet limieten op het aantal buitenlandse studenten voor gezondheidsopleidingen. De Europese Commissie heeft daar in 2006 een inbreukprocedure tegen opgestart die nog altijd loopt. Sommige lidstaten hebben het probleem al aangekaart, bijvoorbeeld Oostenrijk, maar momenteel is het geen discussie in het Europese onderwijsdomein. Bilateraal kunnen er wel gesprekken zijn.

### 3. Bijkomende vragen en antwoorden

*Koen Daniëls* suggereert dat Eurostat een cijfer voor België blijft geven, maar, in een doorkliksscherm, een onderverdeling maakt per regio. De resultaten van de regio's op de benchmarks verschillen immers grondig. Dat kan ook zinvol zijn voor andere landen met regio's. Kan de Vlaamse afvaardiging dat niet aankaarten, eerst in het Comité van de Regio's, later bij de Europese Commissie?

Dat Nederlanders in Vlaanderen komen studeren is een goede zaak omdat ze de kwaliteit hier appreciëren, maar ook omdat ze ambassadeurs worden van de regio. Als Nederland evenwel die opleidingen duur maakt en een numerus clausus zet, komen studenten massaal naar hier en draait de Vlaamse belastingbetaler daarvoor op. De grenzen moeten openblijven, aldus het lid, maar voor deze vorm van permanente Erasmusstudent zou Europa de ontvangende regio kunnen compenseren. Hij suggereert dat de Vlaamse afvaardiging dat eens opneemt met landen en regio's met gelijkaardige problemen.

*Wouter Kerkhove* zal dat meenemen maar wijst erop dat momenteel de discussie over dergelijke permanente Erasmus niet speelt op Europees vlak.

*Johan Danen* informeert naar onderwijsproblemen die in alle Europese landen min of meer gelijk zijn. Hij denkt aan de ongekwalificeerde uitstroom, de toegang van bepaalde groepen tot het hoger onderwijs. Zijn er op die domeinen Europese initiatieven?

Volgens *Wouter Kerkhove* zullen dergelijke thema's onder de Europese onderwijsruimte vallen. Op een volgende vraag van Johan Danen antwoordt Wouter Kerkhove dat de Europese Commissie het actieplan deels zelf kan uitvoeren bijvoorbeeld door werkgroepen op te zetten maar dat voor aanbevelingen een akkoord van de Europese Raad nodig is. Dat zal allicht gebeuren onder het Portugese voorzitterschap. Daarna staan de lidstaten voor de uitvoering in.

Karolien GROSEMANS,  
voorzitter

Koen DANIELS  
Jan LAEREMANS  
Loes VANDROMME,  
verslaggevers

**Gebruikte afkortingen**

DG	directoraat-generaal
EFRO	Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling
ESF	Europees Sociaal Fonds
ET	strategic framework for European cooperation in education and training
Eurostat	statistical office of the European Union
MFK	meerjarig financieel kader
ngo	niet-gouvernementele organisatie
OESO	Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling
VET	Vocational Education and Training